
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПРЕЗИДЕНТІВ США: МІЖ НОРМАТИВНОЮ ЧІТКІСТЮ ТА РИТОРИКОЮ ЗНИЖЕННЯ

Чернявська О. К.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-704-8-7>

ВСТУП

Сучасний світ перебуває у стані глобального зламу – геополітичного, економічного та технологічного. Руйнація звичних правил міжнародного співжиття й неефективність традиційних інституцій безпеки актуалізують потребу в збереженні базових ціннісних орієнтирів як єдиної основи світового порядку. У цих турбулентних умовах політичний дискурс стає не просто рефлексією на події, а автономним інструментом конструювання соціальної реальності. Війна розгортається не лише на полі бою, а й у символічному просторі інтерпретацій, де мова публічних лідерів визначає межі моральної оцінки, розподіляє ролі агресора й жертви, маркує право на спротив або нівелює його категоріями «кризи» чи «конфлікту».

Особливої гостроти ця проблема набуває в контексті російсько-української війни, яка супроводжується інтенсивними пропагандистськими спробами агресора переозначити дійсність: подати напад як самозахист, а спротив як деструктивну відмову від компромісів. За таких умов має вагу риторика президентів США як важливих акторів глобального поля. Їхні висловлювання здатні консолідувати міжнародну спільноту навколо суверенних цінностей або розмивати архітектуру міжнародного права, легітимізуючи прагматизм сили.

Метою цієї розвідки є зіставлення дискурсивних моделей Дж. Байдена та Д. Трампа у репрезентації російсько-української війни. Особливу увагу зосереджено на трьох концептуальних маркерах: номінації самої воєнної події, репрезентації путіна та означенні ролі України. Названа тріада формує базову смислову карту конфлікту, розподіляючи політичну агентність і відповідальність сторін.

1. Теоретико-методологічні засади аналізу політичного дискурсу: КДА і теорія Лакло–Муфф

Дослідження спирається на два взаємодоповнювальні підходи до аналізу політичного дискурсу: критичний дискурс-аналіз (КДА) та дискурсивну теорію Е. Лакло і Ш. Муфф. КДА дає змогу здійснити мікроаналітичну реконструкцію мовленнєвих стратегій, через які у публічній комунікації виявляються влада, ідеологія, легітимація та делегітимація. Натомість теорія Лакло–Муфф відкриває ширшу перспективу: вона дозволяє розглядати дискурс як простір боротьби за гегемонію, у межах якого формуються політичні суб'єкти, артикуляційні зв'язки та опозиції на кшталт «ми/вони». Поєднання цих підходів становить теоретико-методологічну основу подальшого аналізу висловлювань Дж. Байдена та Д. Трампа.

КДА є міждисциплінарним підходом до вивчення мови як форми соціальної дії. Його принципова особливість полягає у тому, що мовлення розглядається не як нейтральний інструмент передавання інформації, а як спосіб формування соціальної реальності, підтримання або підважування владних відносин, вироблення ідеологічних смислів¹. Теоретико-методологічне підґрунтя КДА сформували праці Н. Фейрклафа, Т. ван Дейка, Р. Водак, М. Райзигля, Т. ван Леувена та інших дослідників.

Попри відмінності між окремими школами КДА, більшість із них об'єднує спільне концептуальне ядро. Одним із його центральних елементів є опозиція «позитивної самопрезентації» (positive self-presentation) та «негативної презентації Іншого» (negative other-presentation), докладно описана в працях Т. ван Дейка. Ця дихотомія належить до ключових макростратегій ідеологічно забарвленого дискурсу, оскільки дає змогу простежити, як мовець конструює моральну перевагу «своїх» і водночас делегітимізує «інших»². У політичній комунікації вона особливо виразно виявляється у ситуаціях кризи, конфлікту або публічної критики: політик прагне утвердити власну позицію як морально виправдану, раціональну й необхідну, тоді як позиція опонента подається як загрозна, хибна або нелегітимна.

¹ Fairclough N. *Language and Power*. London : Longman, 1989. 259 p.; Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman, 1995. 265 p.; Fairclough N. L., Wodak R. *Critical Discourse Analysis. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. *Discourse as Social Interaction*. London : Sage, 1997. Pp. 258–84.

² van Dijk T. A. *Principles of Critical Discourse Analysis*. *Discourse & Society*. 1993. Vol. 4, № 2. P. 249–283. DOI: 10.1177/0957926593004002006; van Dijk T. A. What is political discourse analysis? *Belgian Journal of Linguistics*. 1997. № 11. P. 11–52; van Dijk T. A. Political Discourse and Ideology. *Discourse and Society*. 1997. Volume 8, Issue 3. P. 143–169; van Dijk T. A. War rhetoric of a little ally: Political implicatures and Aznar's legitimization of the war in Iraq. *Journal of Language and Politics*. 2005. 4(1). P. 65–91.

У цьому сенсі дискурс політичного лідера не лише пояснює події, а й пропонує адресатові певний спосіб їхнього бачення. Через вибір номінацій, оцінних характеристик, граматичних конструкцій і риторичних акцентів мовець визначає, хто постає агентом дії, хто жертвою, хто союзником, а хто – ворогом. Саме тому навіть короткі протокольні висловлювання можуть виконувати значно ширшу функцію: легітимізувати власні рішення, делегітимізувати дії іншої сторони, зняти або перерозподілити відповідальність, сформувати бажану моральну рамку сприйняття подій.

Для цього дослідження важливими є кілька положень КДА. По-перше, дискурс трактується як соціальна практика, тісно пов'язана з виробленням і підтриманням соціального порядку. Такий підхід передбачає двосторонній зв'язок між мовленням і соціальною реальністю: з одного боку, дискурс відображає наявні соціальні, політичні та ідеологічні умови; з іншого – він сам активно впливає на їхнє відтворення або трансформацію³.

По-друге, КДА є критичним підходом у повному значенні цього слова. Він не претендує на цілковиту нейтральність, оскільки його завдання полягає у виявленні прихованих механізмів влади, нерівності, домінування та ідеологічного впливу. У центрі уваги КДА перебуває питання про те, як мова владних інституцій і публічних осіб формує уявлення про норму, відповідальність, загрозу, справедливість і легітимність⁴. Тому аналіз політичного дискурсу передбачає не лише опис мовних засобів, а й з'ясування того, які соціальні смисли вони закріплюють і які владні позиції підтримують.

По-третє, особливого значення в межах КДА має поняття ідеології. Ідеологія тут розуміється не лише як система відкрито проголошених політичних переконань, а й як сукупність прихованих, часто неусвідомлених смислів, які через повторення починають сприйматися як природні, очевидні або безальтернативні. Дискурс у цьому контексті виступає носієм ідеологічних уявлень: він може легітимізувати наявні владні структури, підважувати їх або пропонувати альтернативну

³ Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman, 1995. 265 p.; Fairclough N. L., Wodak R. *Critical Discourse Analysis. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. *Discourse as Social Interaction*. London : Sage, 1997. P. 258–84; Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London : Routledge, 2003. 270 p.

⁴ van Dijk T. A. *Principles of Critical Discourse Analysis*. *Discourse & Society*. 1993. Vol. 4, № 2. P. 249–283. DOI: 10.1177/0957926593004002006; van Dijk, T. A. *Discourse and Power*. Basingstoke and New York : Palgrave Macmillan. 2008. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-07299-3>

картину реальності⁵. Тому одним із ключових завдань КДА є демаскування ідеологічно навантажених висловлювань, які не завжди мають виразно політичну або конфліктну форму.

По-четверте, КДА є контекстуально чутливим підходом. Значення політичного висловлювання не може бути повністю зрозумілим поза конкретною ситуацією його виголошення: важливо враховувати, хто говорить, кому адресовано повідомлення, коли й де воно з'являється, у відповідь на які події воно сформульоване та яку комунікативну мету переслідує. Така увага до позатекстових факторів особливо послідовно реалізується в дискурсивно-історичному підході Р. Водак і М. Райзігля⁶. У випадку висловлювань президентів США про російсько-українську війну це має особливе значення, адже кожна номінація війни, України, росії чи путіна не лише описує політичну реальність, а й бере участь у її міжнародному символічному впорядкуванні.

КДА також пропонує низку аналітичних інструментів, важливих для цього дослідження. Передусім ідеться про лексико-семантичний аналіз, спрямований на виявлення ідеологічної маркованості мовних одиниць: стратегій номінації, предикації, інтенсифікації, евфемізації, оцінної лексики та семантичних опозицій, що сигналізують політичну позицію мовця⁷. У межах аналізу висловлювань про війну особливу вагу має те, як саме подія називається: «війна», «агресія», «конфлікт», «криза» чи інша форма політичної реальності. Такі номінації не є стилістичними варіантами; вони задають рамку інтерпретації, у якій адресат осмислює причини, перебіг і відповідальність за події.

Не менш важливим є аналіз агентності (agency), тобто способів представлення суб'єктів дії. Він дає змогу простежити, хто у висловлюванні постає активним діячем, хто – об'єктом впливу, а чия роль, навпаки, послаблюється або приховується. Для такого аналізу продуктивними є підходи Н. Фейрклафа⁸ до текстуального аналізу соціальних практик і Т. ван Леувена⁹ до репрезентації соціальних акторів та соціальної дії.

⁵ Fairclough N. *Language and Power*. London : Longman, 1989. 259 p.; Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman, 1995. 265 p.; van Dijk T. A. *Political Discourse and Ideology*. *Discourse and Society*. 1997. Volume 8, Issue 3. P. 143–169.

⁶ Reisigl M., Wodak R. *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*. Routledge, 2001. 298 p. <https://doi.org/10.4324/9780203993712>; Wodak R., Meyer M. *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd ed. London : SAGE, 2015. 256 p.

⁷ Reisigl M., Wodak R. *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*. Routledge, 2001. 298 p. <https://doi.org/10.4324/9780203993712>; Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London : Routledge, 2003. 270 p.

⁸ Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London : Routledge, 2003. 270 p.

⁹ van Leeuwen T. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford : Oxford University Press, 2008. 208 p.

У політичному дискурсі це питання має принципове значення, оскільки граматична і семантична організація висловлювання може або чітко вказувати на винуватця агресії, або розмивати відповідальність через пасивні конструкції, безособові формули чи узагальнені позначення.

Окремий напрям становить аналіз стратегій легітимації та делегітимації. Він зосереджується на тому, за допомогою яких мовних і риторичних засобів політичні рішення, дії або позиції подаються як виправдані, необхідні, морально правильні чи, навпаки, неприйнятні. У цьому контексті важливими є апеляції до міжнародного права, демократії, безпеки, історичної пам'яті, морального обов'язку, а також до образів сили, слабкості, перемоги чи поразки. Теоретично цей аспект може бути обґрунтований через підхід Т. ван Леувена¹⁰ до легітимації в дискурсі, а також через праці Т. ван Дейка¹¹ про зв'язок політичного дискурсу, ідеології та влади. Саме через такі стратегії політичне мовлення перетворюється на інструмент символічної боротьби за право визначати, що є справедливим, законним і можливим.

Отже, КДА розглядає дискурс як арену, де ідеології набувають мовної форми, влада – голосу, а політичні норми – смислового наповнення. У межах цього дослідження КДА виконує роль інструмента мікрорівневого аналізу: він дає змогу простежити, як через номінацію, агентність, оцінювання, легітимацію та делегітимацію у висловлюваннях політичних лідерів конструюються образи війни, України, росії та путіна.

Водночас для повнішого розуміння політичного дискурсу лише мікроаналізу не досить. Окремі мовні засоби набувають справжньої аналітичної ваги тоді, коли розглядаються у ширшому полі боротьби за смисли. Таку перспективу пропонує дискурсивна теорія Е. Лакло і Ш. Муффа, відома також як Есеєська школа.

Дискурсивна теорія Лакло–Муффа ґрунтується на постструктуралістському уявленні про те, що соціальна реальність не є наперед заданою або остаточно стабілізованою. Вона постає в процесі дискурсивних практик, у межах яких політичні категорії, ідентичності та відносини набувають певного значення. Іншими словами, значення об'єктів і явищ не просто відображає їхню «сутність», а формується через артикуляційні зв'язки, які тимчасово поєднують окремі елементи

¹⁰ van Leeuwen T. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford : Oxford University Press, 2008. 208 p.

¹¹ van Dijk T. A. *Political Discourse and Ideology*. *Discourse and Society*. 1997. Volume 8, Issue 3. P. 143–169; van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Basingstoke and New York : Palgrave Macmillan. 2008. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-07299-3>

в значеннєві цілісності. Дискурс у цьому підході є не лише мовленням, а способом структуризації політичного простору.

Одним із центральних понять теорії Лакло–Муфф є «вузловий пункт» (nodal point) – значущий елемент, навколо якого тимчасово стабілізуються значення інших елементів дискурсу¹². Вузловий пункт не усуває повністю багатозначності, але організовує її, задаючи певну смислову логіку. У політичному дискурсі такими вузловими пунктами можуть бути «народ», «свобода», «безпека», «мир», «демократія», «перемога». Навколо них вибудовуються ланцюги значень, що визначають, які позиції вважаються легітимними, а які – загрозливими або неприйнятними.

У теорії Лакло–Муфф особливої ваги набуває поняття порожнього означника, оскільки воно дає змогу пояснити, як політичне мовлення перетворює окремі слова на центри колективної мобілізації¹³. Порожній означник не є «порожнім» у значенні змістової відсутності. Навпаки, його сила полягає у здатності вміщувати й тимчасово поєднувати різні, іноді навіть суперечливі смисли. Він не має остаточно закріпленої референції, а тому може ставати символічним місцем, навколо якого вибудовується політична ідентичність. У популістському дискурсі таким означником часто постає «народ»: він не позначає сталу соціологічну групу, а конструюється як уявна спільнота, до якої можуть бути приєднані різні очікування, образи справедливості, страхи, претензії та вимоги¹⁴.

Для цього дослідження важливо, що функцію порожніх або частково спорожнених означників можуть виконувати не лише класичні для популістського дискурсу поняття на кшталт «народ», а й такі політично навантажені лексеми, як «мир», «війна», «перемога», «свобода», «безпека», «угода», «демократія», «національний інтерес». У висловлюваннях Дж. Байдена та Д. Трампа ці означники не просто називають явища, а задають рамку їх розуміння. Залежно від того, які смисли приєднуються до них у мовленні, «мир» може означати справедливе відновлення міжнародного порядку або швидке припинення бойових дій; «перемога» – захист суверенітету України або демонстрацію сили американського лідерства; «війна» – акт агресії росії або кризу, яку слід завершити політичною домовленістю.

Механізмом, який забезпечує таке смислове поєднання, є логіка еквівалентності. Згідно з Лакло–Муфф, відмінності між окремими елементами політичного поля тимчасово відсуваються на другий план,

¹² Laclau E. and Mouffe Ch. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd ed. London : Verso. 2001. 224 p.

¹³ Там само; Laclau E. *On Populist Reason*. London : Verso. 2005. 276 p.

¹⁴ Там само.

натомість підкреслюється їхня спільність у протистоянні певному «іншому»¹⁵. Інакше кажучи, логіка еквівалентності не описує вже наявну єдність, а створює її дискурсивно: різні вимоги, цінності, суб'єкти чи події починають сприйматися як взаємопов'язані, бо вони розміщені по один бік антагоністичної межі. Так формується опозиція «ми/вони», у якій «ми» репрезентуються як носії легітимності, правди або справедливості, а «вони» – як загроза, порушники норми чи джерело насильства.

Поряд із цим у теорії Лакло–Муфф діє логіка відмінності. Вона не згортає множинність позицій у єдине протистояння, а, навпаки, зберігає їхню окремішність, частковість і відносну автономність¹⁶. Логіка відмінності працює там, де політичні вимоги не об'єднуються навколо спільного ворога, а розподіляються в межах інституційного порядку, переговорів, процедур, компромісів. У політичному мовленні це може виявлятися в деталізації позицій, униканні різних антагоністичних меж, переведенні конфлікту в площину дипломатії, балансу інтересів або практичних рішень.

В окресленому контексті набуває значення поняття гегемонії. У Лакло–Муфф гегемонія постає не як остаточне панування певної політичної сили, а як тимчасова стабілізація значень у дискурсивному полі. Вона формується тоді, коли одна з можливих артикуляцій набуває домінантного статусу й починає сприйматися як найбільш природна, переконлива або безальтернативна. Отже, боротьба за гегемонію є боротьбою за право визначати зміст ключових політичних понять: що означає «мир», хто має право говорити від імені «народу», кого слід вважати агресором, а кого – захисником, що є справедливістю, а що – поступкою.

Поєднання КДА з теорією Лакло–Муфф дає змогу дослідити політичний дискурс на двох взаємопов'язаних рівнях. На мікрорівні аналізуються конкретні мовні засоби: номінації, оцінки, граматична агентність, модальність, риторичні опозиції, стратегії легітимації та делегітимації. На макрорівні ці засоби інтерпретуються як елементи ширшої боротьби за гегемонію, у якій політичні лідери прагнуть закріпити власне бачення війни, миру, відповідальності, союзництва й майбутнього міжнародного порядку.

Таким чином, вибрана теоретико-методологічна рамка дозволяє розглядати висловлювання Дж. Байдена та Д. Трампа як дискурсивні акти, здатні впливати на порядок денний. У подальшому аналізі увагу буде

¹⁵ Laclau E. and Mouffe Ch. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd ed. London : Verso. 2001. 224 p.; Laclau E. *On Populist Reason*. London : Verso. 2005. 276 p.

¹⁶ Там само.

зосереджено на трьох групах мовних репрезентацій: найменуванні події війни, номінації путіна та способах представлення України. Ці ключові елементи дають змогу простежити, як у президентському дискурсі конструюється смислова карта російсько-української війни.

2. Нормативна чіткість у дискурсі Дж. Байдена: агресор, жертва і моральний суб'єкт спротиву

Перший показовий приклад – промова президента США Дж. Байдена від 24 лютого 2022 року, виголошена в день початку повномасштабного вторгнення росії в Україну: «*The Russian military has begun a brutal assault on the people of Ukraine without provocation, without justification, without necessity. This is a premeditated attack... Putin is the aggressor. Putin chose this war. And now he and his country will bear the consequences*»¹⁷.

Від самого початку подію чітко позначено як агресію. Дж. Байден уникає дипломатично нейтральних номінацій на кшталт «криза», «конфлікт» чи «ескалація», які могли б створити враження симетричної відповідальності сторін. Натомість лексичне сполучення *brutal assault* задає різко негативну оцінку події, поєднуючи семантику фізичного насильства з моральним осудом. Об'єктом нападу названо не лише українську державу як політичну інституцію, а *the people of Ukraine* – народ України, тобто цивільно-політичну спільноту, проти якої спрямовано неспровоковане насильство.

Особливу роль виконує трикомпонентна *конструкція without provocation, without justification, without necessity*. Її ритмічна організація створює ефект послідовного зняття будь-яких можливих підстав для російського нападу. Формула *without provocation* заперечує тезу про вимушену реакцію росії; *without justification* позбавляє агресію морального або правового виправдання; *without necessity* руйнує аргумент про стратегічну неминучість війни. Тому повторювана синтаксична структура підсилює емоційність висловлювання і водночас виконує аргументативну функцію: вона методично демонтує потенційні лінії легітимації агресії.

Наступна формула – *This is a premeditated attack* – переводить опис події з площини випадковості чи спонтанної ескалації в площину свідомого планування. У термінах критичного дискурс-аналізу це посилює агентність агресора: напад не «стався», не «розгорнувся» і не «виник» унаслідок безособових геополітичних процесів; він

¹⁷ February 24 2022: Remarks on the Russian Invasion of Ukraine. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-24-2022-remarks-russian-invasion-ukraine>

був підготовлений і здійснений конкретною стороною. Така мовна організація протидіє типовій для пропагандистських дискурсів стратегії розмивання відповідальності через пасивні, безособові або надмірно узагальнені конструкції.

Кульмінацією фрагмента є коротке категоричне твердження *Putin is the aggressor*. Його синтаксична простота посилює політичну вагу висловлювання: суб'єкт, предикат і оцінна роль поєднані в максимально прозору формулу відповідальності. Дж. Байден персоналізує агресію, називаючи не тільки російське військо чи росію як державу, а конкретну особу – путіна. Подальше речення *Putin chose this war* ще більше загострює цю персоналізацію: війна постає як результат політичного вибору, а не як історична неминучість, «конфлікт інтересів» або наслідок взаємної ворожнечі. Відповідальність за подію набуває виразно політичного й персоніфікованого характеру. Така організація висловлювання відповідає принципів для КДА увазі до того, як мовні засоби розподіляють ролі, відповідальність і моральну оцінку між учасниками політичної події.

У логіці теорії Лакло–Муфф цей фрагмент можна прочитати як початкове окреслення антагоністичної межі. путін постає як ініціатор агресії, насильства та порушення міжнародних норм, Україна – як жертва неспровокованого нападу. Ця межа задається низкою чітких означників: *assault – attack – aggressor – war – consequences*. Вони організовують смислове поле події та спрямовують адресата до однозначного висновку: відповідальність за війну лежить на агресорів.

У цьому сенсі промова Дж. Байдена протистоїть логіці обчисленої амбівалентності, характерній для правопопулістських або пропагандистських дискурсів, де агресор і жертва можуть мінятися місцями, а відповідальність розмивається через апеляцію до «складності ситуації», «історичних причин» або «провокацій». У наведеному фрагменті подія отримує гегемонічно чітке означення: це напад, акт агресії та політичний вибір путіна, який має спричинити наслідки.

Наступний фрагмент поглиблює окреслену логіку делегітимації, однак зміщує увагу з номінації самої події на викриття пропагандистської риторики, якою агресор намагається її виправдати. У промові, виголошеній у Варшаві 26 березня 2022 року, Дж. Байден заявляє: «*Putin has the gall to say he's 'denazifying' Ukraine. It's a lie. It's just cynical, he knows that and it's also obscene*»¹⁸.

¹⁸ Full transcript of President Biden's speech in Warsaw on Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301>

У цьому висловлюванні передусім привертає увагу негативна оцінна конотація лексеми *the gall*. За словниками *Oxford Learner's Dictionaries*¹⁹ та *Merriam-Webster*²⁰, *gall* позначає зухвалість, нахабство, безсоромну самовпевненість, що супроводжується браком поваги до адресата або ситуації. У промові Дж. Байдена ця лексема виконує не лише емоційно-експресивну, а й чітко оцінну функцію: вона маркує дії путіна як морально неприйнятні, зухвали й образливі.

Подальша серія суджень побудована як градація категоричних оцінок: *It's a lie. It's just cynical... it's also obscene*. Кожне наступне твердження поглиблює смислову інтенсивність попереднього. *A lie* є фактологічним спростуванням і виводить твердження путіна за межі істинного. *Just cynical* переносить оцінку в моральну площину: заява постає свідомо неправдивою, зухвалою у своїй маніпулятивності. Нарешті, *obscene* позначає межу етичної неприйнятності: апеляція до «денацифікації» України трактується як образа історичної пам'яті, особливо з огляду на досвід Другої світової війни, Голокосту та масових злочинів нацизму. З погляду критичного дискурс-аналізу цей фрагмент демонструє відмову від стратегій пом'якшення, нейтралізації чи дипломатичного дистанціювання.

З позиції теорії Лакло–Муфф цей фрагмент постає актом окреслення межі легітимного політичного мовлення. Дж. Байден спростовує не лише конкретну тезу путіна, а і саму пропагандистську логіку, в межах якої агресор намагається привласнити мову антифашизму. Російську риторику означено як брехливу, цинічну й непристойну, тобто таку, що не має права на статус прийнятної позиції в демократичному публічному просторі.

Якщо перші два приклади зосереджені переважно на називанні агресії та делегітимації путіна, то наступний фрагмент переносить акцент на Україну й українське суспільство. Під час спільної заяви з Президентом України у Києві 20 лютого 2023 року Дж. Байден зазначає: «*It's astounding who stood up. Everybody. Everybody – women, young children – trying to do something. Just trying to do something. Pulling people out of apartments that are being shelled and – literally what I think is a war crimes*»²¹.

Уживання лексеми *astounding* сигналізує про сильне емоційне враження мовця від масштабу подій, що відбуваються. Ця лексема задає тональність поваги, захоплення й морального визнання. Дж. Байден не обмежується констатацією факту українського спротиву; він надає йому статусу

¹⁹ URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/gall>

²⁰ URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gall>

²¹ Remarks: Joe Biden and Volodymyr Zelenskyy of Ukraine Deliver Remarks in Kyiv – February 20 2023. URL: <https://rollcall.com/factbase/biden/transcript/joe-biden-remarks-volodymyr-zelenskyy-ukraine-joint-statement-kyiv-february-20-2023/>

явища, що перевершує очікуване і тому потребує особливого публічного означення.

Повтор *Everybody. Everybody* виконує функцію інтонаційного і смислового підсилення. Через нього мовець наголошує на всеохопності спротиву: опір в Україні охоплює не лише армію та державні інституції, а і суспільство в його горизонтальній солідарності. Подальше уточнення – *women, young children* – розширює образ суб'єкта спротиву, включаючи до нього тих, хто традиційно не асоціюється з воєнною дією. Українське суспільство в такій репрезентації постає спільнотою, здатною до дії у ситуації крайньої небезпеки.

Фраза *trying to do something. Just trying to do something* завдяки ритмічному повтору оформлює жест наполегливої дії. За логікою П. Чілтона, ритмічні й повторювані структури в політичному мовленні можуть апелювати до емоцій адресата й посилювати мобілізаційний ефект висловлювання²². У цьому випадку повтор підкреслює не результативність дії, а її етичний сенс. Навіть за відсутності повного контролю над обставинами українці зображені як суб'єкти, які чинять спротив через конкретні акти допомоги, порятунку і солідарності.

Тематично поглиблює ідею спротиву формула *Pulling people out of apartments that are being shelled*. Це матеріально-конкретний опис війни, у якому з'являються зруйновані житлові простори, обстріли, люди, яких потрібно рятувати. Завдяки деталізації розмова про війну переходить з абстрактного геополітичного рівня у площину людського досвіду. Українська дія набуває моральної виразності саме через таку конкретність, коли ідеться про допомогу іншим у момент безпосередньої загрози життю.

Репліка *literally what I think is a war crimes* відкрито артикулює позицію мовця щодо характеру російських дій. Формула *I think* зберігає мінімальну модальність особистого судження, однак у контексті президентського мовлення вона не послаблює оцінку. Радше вона оформлює її як політичне й морально-правове називання. Спостережувана жорстокість агресора виводиться за межі припустимого і набуває статусу злочину. У межах КДА це можна трактувати як стратегію делегітимації російського насильства через його правову й етичну категоризацію.

У термінах теорії Лакло–Муфф цей фрагмент формує ланцюг еквівалентності, у якому поняття *Україна – люди – спротив – порятунок – мужність – моральна дія* поєднуються в єдине смислове поле. Україна тут означається як символ людської гідності й активної солідарності. Водночас

²² Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London : Routledge, 2004. 240 p.

російська дія, позначена через обстріли житлових будинків і категорію *war crimes*, розташовується на протилежному полюсі – як насильство, що порушує політичні, моральні та правові межі.

3. Риторика зниження в дискурсі Д. Трампа: розмивання відповідальності, нормалізація агресора та знецінення спротиву

Якщо виступи Дж. Байдена демонструють дискурсивну логіку підтримки, солідарності та нормативної чіткості щодо російської агресії, то висловлювання Д. Трампа пропонують альтернативну рамку: відповідальність у ній розмивається, агресор симетризується з жертвою, а сам мовець позиціонує себе не як лідер держави, що має морально й політично реагувати на воєнні злочини, а як зовнішній коментатор переговорного процесу.

Показовим у цьому сенсі є висловлювання Трампа від 15 травня 2026 року, зроблене після російського ракетного удару по житловому будинку у Києві. За повідомленням Reuters, унаслідок цього удару загинули 24 людини, серед них троє дітей. Коментуючи подію в контексті можливих мирних зусиль, Трамп сказав: *«It's one that we'd like to see settled. Until last night, it was looking good, but they [the Ukrainians] took a big hit last night. So it's gonna happen [the end of the war]. But it's a shame»*²³.

Ключовою лексемою цього висловлювання є *a shame*. У буквальному значенні вона може передавати жаль, прикрість або співчутливу оцінку небажаної події. Проте в контексті російського удару по житловому будинку, загибелі цивільних і дітей така номінація набуває дискурсивно проблемного характеру. Вона не називає агресію агресією, злочин – злочином, а жертви – жертвами цілеспрямованого російського насильства. Масове вбивство цивільних редукується до «прикрості», тобто до події, яка ніби порушує бажаний перебіг переговорів, але не потребує чіткої морально-правової кваліфікації.

Показовим є те, що у висловлюванні Трампа відсутній суб'єкт агресії. Росію не названо як державу, що завдала удару; путін не постає як політичний актор, відповідальний за продовження війни; російська армія не фігурує як виконавець насильства. Натомість у центрі висловлювання з'являється конструкція *they [the Ukrainians] took a big hit*. Граматично Україна постає не об'єктом російського удару, а стороною, яка «зазнала великого удару» в майже безособовій подієвій схемі. Агент насильства зникає, залишається лише наслідок.

²³ Trump suggests deadly Russian strike on Kyiv could set back peace efforts. URL: <https://www.reuters.com/world/china/trump-suggests-deadly-russian-strike-kyiv-could-set-back-peace-efforts-2026-05-15/>

З погляду критичного дискурс-аналізу це є типовим прикладом зниження агентності агресора. Подія подається так, ніби вона сталася сама собою або є частиною загального несприятливого перебігу війни. У висловлюванні немає лексем на кшталт *attack, strike by Russia, war crime, murder, responsibility, punishment*, які могли б повернути події її морально-правову визначеність. Натомість активізуються інші смислові вузли: *settled, looking good, took a big hit, gonna happen, a shame*. Вони переводять факт удару по цивільних із площини злочину у площину перешкоди для мирного процесу.

Саме тут виявляється одна з найнебезпечніших рис трампівської риторики щодо російсько-української війни: вона не обов'язково відкрито виправдовує росію, але послідовно знижує інтенсивність її провини. Там, де необхідна мова права, відповідальності й покарання, використовується мова прикrostі, переговорного оптимізму і небажаної затримки. У такій рамці смерть цивільних стає не центром моральної реакції, а чинником, який «може завадити» домовленості.

У термінах теорії Лакло–Муфф це висловлювання демонструє переартикуляцію ключових означників війни. У дискурсі Дж. Байдена російська агресія була пов'язана з такими означниками, як *aggressor, brutal assault, premeditated attack, war crimes, brave resistance*. У дискурсі Трампа натомість формується інший ланцюг: *settled – looking good – big hit – gonna happen – a shame*. Цей ланцюг не вибудовує антагоністичної межі між агресором і жертвою. Він створює прагматичну рамку, у якій головним стає не справедливність, а «врегулювання»; не відповідальність росії, а збереження переговорної перспективи; не загиблі цивільні, а те, чи не завадить їхня смерть політичній угоді.

Така риторика не є випадковою. Подібні реакції, спрямовані на применшення, узагальнення або розмивання російської відповідальності, неодноразово з'являлися у висловлюваннях Трампа протягом його другої президентської каденції. Так, після чергового масованого російського удару по Україні наприкінці грудня 2025 року він фактично симетризував російський терор і українську оборону, заявивши, що *«there were explosions both ways»*²⁴ і що удари, ймовірно, були також з боку України. Іншим прикладом є реакція на масований обстріл України 15–16 квітня 2026 року, коли росія випустила по Україні 44 ракети та 659 дронів, унаслідок чого загинули 19 людей і понад 100

²⁴ Trump comments on Russia's attack on Kyiv: There were explosions both ways. URL: <https://news.liga.net/en/politics/news/trump-comments-on-russias-attack-on-kyiv-there-were-explosions-both-ways>

було поранено. На пряме запитання журналіста Трамп відповів лише короткою формулою: «*I think it's terrible*»²⁵.

На перший погляд, вислів *I think it's terrible* містить осуд. Проте його дискурсивна слабкість полягає в тому, що він не переходить у називання суб'єкта, механізму й відповідальності. Це оцінка без політичного наслідку, емоційна мінімальність без вимоги дії. У поєднанні з формулою *a shame* така реакція вибудовує послідовну модель мовлення: російські удари визнаються небажаними, сумними або «жахливими», але не артикулюються як злочини, що потребують покарання, посилення санкцій чи безумовної підтримки жертви агресії.

Проаналізуємо ще один промовистий приклад, що ілюструє специфіку політичного дискурсу Д. Трампа в аспекті номінації путіна. Через три роки після початку повномасштабної російсько-української війни Трамп називає агресора *a nice gentleman named Vladimir Putin*: «*My little conversation with a nice gentleman named Vladimir Putin, but we had – actually we had a good talk. And I think that progress is being made*»²⁶. Це висловлювання пролунало 19 травня 2025 року під час заходу, пов'язаного із засіданням Ради директорів Центру Кеннеді. Формула *my little conversation with a nice gentleman named Vladimir Putin* зафіксована у відеофрагментах і медійних повідомленнях про цей виступ.

Окрім очевидної моральної неприйнятності для українського адресата, наведене висловлювання має низку важливих дискурсивних ознак. Уже в першій фразі Трамп реалізує стратегію гуманізації агресора та витіснення воєнного злочину з поля видимості. Конструкція *my little conversation with a nice gentleman named Vladimir Putin* перетворює політичний контакт із агресором на майже приватну, невимушену розмову. Зменшувально-розмовне *little conversation* знижує вагу ситуації, тоді як означення *nice gentleman* створює образ ввічливого, прийнятного, майже симпатичного співрозмовника.

Саме в цьому полягає цинізм висловлювання: воно прагне риторично очистити фігуру путіна від тих означників, які в міжнародному публічному просторі пов'язані з агресією, насильством і відповідальністю. Номінація *nice gentleman* фактично працює як лексичне зміщення: вона замінює морально-правову категорію агресора соціально-побутовою характеристикою «приємної людини». Унаслідок цього центральний символ російської агресії постає не як суб'єкт злочинного політичного рішення, а як партнер для «good talk».

²⁵ Trump comments on massive Russian attack on Ukraine. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/trump-comments-on-massive-russian-attack-1776367311.html>

²⁶ Trump calls Putin 'crazy', warns of Russia's 'downfall'. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/live-updates/trump-admin-live-updates?id=121939393&entryId=121972923>

Між тим міжнародно-правовий контекст робить таку номінацію не просто стилістично невдалою, а дискурсивно небезпечною. 17 березня 2023 року Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт путіна у зв'язку з відповідальністю за воєнні злочини незаконної депортації та українських дітей з окупованих територій України до росії²⁷. Крім того, у 2025–2026 роках суттєво просунуто створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України²⁸: 25 червня 2025 року Україна та Рада Європи підписали відповідну угоду, а сам трибунал покликаний заповнити юрисдикційну прогалину МКС щодо злочину агресії.

Отже, Трамп уживає позитивно марковану персональну номінацію щодо політичного лідера, який у міжнародно-правовому полі вже фігурує як особа, щодо якої видано ордер на арешт. Саме ця невідповідність між юридичною реальністю та мовною репрезентацією робить висловлювання особливо значущим для критичного дискурс-аналізу. Тут не йдеться про нейтральну мовну випадковість. Ідеться про вибір означника, який вступає в прямий конфлікт із реальністю.

У термінах теорії Лакло–Муфф висловлювання Трампа демонструє спробу переартикуляції антагоністичної межі. У дискурсі Байдена путін послідовно розміщувався на полюсі агресії, диктатури, брехні та злочинної відповідальності. Його номінації – *aggressor*, *tyrant*, *criminal*, *dictator* – не залишали простору для моральної амбівалентності. Натомість у висловлюванні Трампа антагоністична межа розмивається: агресор більше не називається агресором, а позначається як *nice gentleman*; розмова з ним описується як *good talk*; результат цієї комунікації – як *progress*. Таким чином, поле війни, злочину й відповідальності переозначається як поле особистої дипломатії.

Так відкривається принципова відмінність між двома президентськими дискурсами. Байденова риторика утримує морально-правову асиметрію між агресором і жертвою. Трампівська ж формула *a nice gentleman named Vladimir Putin* цю асиметрію підважує. Вона не просто звучить образливо для українського адресата; вона дискурсивно небезпечна, бо виводить агресора з поля злочину й повертає його в поле соціальної прийнятності.

Наступне висловлювання Д. Трампа прозвучало 15 квітня 2025 року, через два дні після одного з наймасштабніших російських ракетних ударів по Сумах. За даними Reuters, 13 квітня 2025 року дві російські балістичні

²⁷ Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>

²⁸ Special Tribunal for Ukraine: broad support for Council of Europe agreement. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/special-tribunal-for-ukraine-broad-support-for-council-of-europe-agreement>

ракети влучили в центр міста, унаслідок чого загинули 35 людей і 117 було поранено²⁹. Відповідаючи на питання журналіста щодо своєї позиції стосовно російсько-української війни, Трамп, маючи на увазі Україну, сказав: «*You don't start a war against someone 20 times your size and then hope that people give you some missiles*»³⁰.

У цьому контексті висловлювання функціонує як інверсивна репрезентація агресії: відповідальність за початок війни імпліцитно переноситься з росії на Україну. Граматична структура *you start a war* приписує адресованому *you* роль суб'єкта дії, тобто того, хто нібито ініціює війну. Саме тут відбувається ключове дискурсивне зміщення: країна, яка зазнала повномасштабного вторгнення, у мовленні Трампа постає стороною, що почала війну проти сильнішого супротивника.

Це не просто фактологічна неточність або невдала фраза. Ідеться про моралізуючу делегітимацію, у межах якої спротив України переозначається як необачне, майже нерозумне рішення слабшого актора. Формула *20 times your size* виконує подвійну риторичну функцію. З одного боку, вона натуралізує асиметрію сили, подаючи її як очевидну й достатню підставу для політичної поведінки. З іншого – закладає логіку провини жертви: якщо супротивник більший, слабший нібито мав би утриматися від опору, а не сподіватися на сторонню допомогу.

У такій побудові насильство агресора знову зникає з поля висловлювання. Трамп не називає росію агресором, не говорить про вторгнення, удари по цивільних, окупацію чи воєнні злочини. Натомість у фокус потрапляє начебто помилка слабшого, тобто сама його готовність чинити опір. Твердження Трампа є дискурсивно небезпечним: воно не лише перекручує причинно-наслідкові зв'язки, а й нормалізує уявлення, згідно з яким право на спротив залежить від співвідношення сили.

З позиції лексико-стилістичного аналізу висловлювання побудоване на знеціненні. Формула *some missiles* применшує значення військової допомоги, перетворюючи її на щось майже випадкове, дрібне, прохальне. Україна репрезентується не як держава, що реалізує право на самооборону, а як наївний прохач, який спершу «почав війну», а потім розраховує на чужу підтримку. Іронічно-поблажлива тональність посилює приниження: опір подається не як етичний і політичний обов'язок народу, що захищається, а як прорахунок, вартий повчального осуду.

²⁹ Ukraine says new Russian missile, bomb attack hits Sumy, after strike kills 35. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-it-hit-ukrainian-officers-meeting-sumy-2025-04-14/>

³⁰ Trump blames Zelensky for starting war after massive Russian attack. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cg5q0mev07lo>

Формула *20 times your size* має характер побутової гіперболи, а не аналітичного аргументу. Вона не апелює до реальних військових, економічних чи демографічних показників, вона покликана створити враження настільки очевидної нерівності сил, що сам спротив начебто стає нелогічним. У такий спосіб числова гіпербола працює як засіб зверхнього припинення слабшого. Вона вводить у політичний дискурс примітивну ієрархію, де сила ототожнюється з правом, а слабкість – із підставою для покорі.

З позицій теорії Лакло–Муфф це висловлювання демонструє заміну антагоністичної межі «агресор/жертва» іншим фреймом – «сильний/нерозсудливий слабший». У цій логіці дискурс Трампа має на меті сформувати цинічну картину світу, згідно з якою слабший має підкорятись будь-яким діям та вимогам сильнішого. Така переартикуляція є небезпечною, оскільки витісняє з політичного мислення категорії права, свободи, гідності та відповідальності.

У ширшому сенсі висловлювання Трампа транслює модель, у якій міждержавні відносини редукуються до кількості зброї, грошей, території та впливу. Разючий контраст між зневажливим припиненням слабшого та повагою до мужнього, яку транслював Дж. Байден:

Дж. Байден	Д. Трамп
«Ukraine and its people ... Fighting to save their nation and their brave resistance...» ³¹	«You don't start a war ... then hope that people give you some missiles» ³²

Байденова формула вшановує спротив як моральну норму й політичне право. Трампова – знецінює його як нерозважливий виклик сильнішому. У першому випадку Україна постає суб'єктом свободи, який бореться не лише за себе, а й за принципи демократичного світу. У другому – слабшим актором, якого повчають за саму спробу опору.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз засвідчує, що висловлювання Дж. Байдена та Д. Трампа щодо російсько-української війни репрезентують не лише різні політичні стилі, а й різні способи дискурсивного впорядкування реальності. У межах критичного дискурс-аналізу ключова відмінність між цими дискурсами виявляється у способах номінації події, розподілі

³¹ Full transcript of President Biden's speech in Warsaw on Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301>

³² Trump blames Zelensky for starting war after massive Russian attack. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cg5q0mev07lo>

агентності, персоналізації відповідальності та репрезентації України як суб'єкта політичного мовлення.

Дискурс Дж. Байдена характеризується нормативною чіткістю. Російсько-українська війна в ньому означається як агресія, путін – як суб'єкт агресивного вибору та носій політичної відповідальності, Україна – як жертва неспровокованого нападу й водночас активний моральний суб'єкт спротиву. Лексеми й формули на кшталт *brutal assault, premeditated attack, aggressor, lie, cynical, obscene, war crimes* формують рамку, у якій агресія не розчиняється в дипломатичній неоднозначності, а отримує чітке морально-правове означення. Важливо, що Україна в цьому дискурсі не редукується до пасивного об'єкта підтримки: її спротив подається як вияв гідності, солідарності та участі в ширшій боротьбі за демократичні принципи.

Натомість дискурс Д. Трампа демонструє логіку зниження, симетризації та переозначення. Агресор свідомо виключається з мовлення або постає в нормалізованому, гуманізованому образі; його відповідальність за напад розмивається; український спротив представлений як необачний виклик сильнішому. Формули *a shame, a nice gentleman named Vladimir Putin, progress is being made, You don't start a war against someone 20 times your size* переводять війну з площини агресії, злочину й відповідальності в площину переговорного менеджменту, сили та прагматичної доцільності.

З позицій теорії Лакло–Муфф відмінність між двома дискурсами можна описати як боротьбу за гегемонічне означення війни. У дискурсі Дж. Байдена вибудовується антагоністична межа між агресією та спротивом, диктатурою та демократією, брехнею та правдою, злочином і правом. У дискурсі Трампа ця межа розмивається: замість опозиції «агресор/жертва» з'являються рамки «сильний/слабший», «переговори/перешкода».

У ширшому сенсі дослідження підтверджує, що політичний дискурс не є вторинним коментарем до подій. Він бере участь у формуванні того, як події стають зрозумілими, морально оціненими та політично значущими для міжнародної аудиторії.

АНОТАЦІЯ

У розділі досліджено політичний дискурс Дж. Байдена та Д. Трампа щодо російсько-української війни крізь призму критичного дискурс-аналізу та дискурсивної теорії Е. Лакло і Ш. Муфф. Актуальність роботи зумовлена тим, що в умовах війни мовлення політичних лідерів не лише відображає події, а й бере участь у формуванні їхнього морального, правового та геополітичного осмислення. Особливу увагу зосереджено

на дискурсі президентів США як політичних акторів, чії публічні висловлювання мають інституційну вагу, впливають на міжнародний порядок денний і задають рамки сприйняття агресії, відповідальності та спротиву.

Матеріалом аналізу стали вибрані висловлювання Дж. Байдена та Д. Трампа, присвячені трьом ключовим аспектам репрезентації війни: номінації самої події, означенню путіна як політичного суб'єкта та репрезентації України. У роботі простежено, як через лексичні номінації, граматичну агентність, оцінні характеристики, стратегії легітимації та делегітимації формується смислова карта російсько-української війни. Доведено, що дискурс Дж. Байдена характеризується нормативною чіткістю: війна означається як агресія, путін – як суб'єкт відповідальності, Україна – як жертва нападу і водночас активний моральний суб'єкт спротиву.

Натомість дискурс Д. Трампа демонструє логіку зниження, симетризації та переозначення: агресор часто вилучається з поверхні мовлення або нормалізується, відповідальність розмивається, а український спротив може бути представлений як необачний виклик сильнішому. З позицій теорії Лакло–Муфф ці відмінності інтерпретовано як боротьбу за гегемонічне означення війни. Зроблено висновок, що політичний дискурс у ситуації війни є не вторинним коментарем, а інструментом боротьби за реальність, відповідальність і межі допустимого.

Література

1. Fairclough N. *Language and Power*. London : Longman, 1989. 259 p.
2. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman, 1995. 265 p.
3. Fairclough N. L., Wodak R. *Critical Discourse Analysis. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. *Discourse as Social Interaction*. London : Sage, 1997. P. 258–84.
4. van Dijk T. A. *Principles of Critical Discourse Analysis. Discourse & Society*. 1993. Vol. 4, № 2. P. 249–283. DOI: 10.1177/0957926593004002006.
5. van Dijk T. A. *Political Discourse and Ideology. Discourse and Society*. 1997. Volume 8, Issue 3. P. 143–169.
6. van Dijk T. A. What is political discourse analysis? *Belgian Journal of Linguistics*. 1997. № 11. P. 11–52.
7. van Dijk T. A. War rhetoric of a little ally: Political implicatures and Aznar's legitimization of the war in Iraq. *Journal of Language and Politics*. 2005. 4(1). P. 65–91.

8. Fairclough N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London : Routledge, 2003. 270 p.
9. van Dijk T. A. *Discourse and Power*. Basingstoke and New York : Palgrave Macmillan. 2008. <https://doi.org/10.1007/978-1-137-07299-3>
10. Reisigl M., Wodak R. *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*. Routledge, 2001. 298 p. <https://doi.org/10.4324/9780203993712>
11. Wodak R., Meyer M. *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd ed. London : SAGE, 2015. 256 p.
12. van Leeuwen T. *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford : Oxford University Press, 2008. 208 p.
13. Laclau E., Mouffe Ch. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd ed. London : Verso. 2001. 224 p.
14. Laclau E. *On Populist Reason*. London : Verso. 2005. 276 p.
15. February 24 2022: Remarks on the Russian Invasion of Ukraine. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-24-2022-remarks-russian-invasion-ukraine>
16. Full transcript of President Biden's speech in Warsaw on Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301>
17. Oxford Learners Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/gall>
18. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gall>
19. Remarks: Joe Biden and Volodymyr Zelenskyy of Ukraine Deliver Remarks in Kyiv – February 20 2023. URL : <https://rollcall.com/factbase/biden/transcript/joe-biden-remarks-volodymyr-zelenskyy-ukraine-joint-statement-kyiv-february-20-2023/>
20. Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London : Routledge, 2004. 240 p.
21. Trump suggests deadly Russian strike on Kyiv could set back peace efforts. URL: <https://www.reuters.com/world/china/trump-suggests-deadly-russian-strike-kyiv-could-set-back-peace-efforts-2026-05-15/>
22. Trump comments on Russia's attack on Kyiv: There were explosions both ways. URL: <https://news.liga.net/en/politics/news/trump-comments-on-russias-attack-on-kyiv-there-were-explosions-both-ways>
23. Trump comments on massive Russian attack on Ukraine. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/trump-comments-on-massive-russian-attack-1776367311.html>

24. Trump calls Putin ‘crazy’, warns of Russia’s ‘downfall’. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/live-updates/trump-admin-live-updates?id=121939393&entryId=121972923>

25. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>

26. Special Tribunal for Ukraine: broad support for Council of Europe agreement. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/special-tribunal-for-ukraine-broad-support-for-council-of-europe-agreement>

27. Ukraine says new Russian missile, bomb attack hits Sumy, after strike kills 35. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-it-hit-ukrainian-officers-meeting-sumy-2025-04-14/>

28. Trump blames Zelensky for starting war after massive Russian attack. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cg5q0mev07lo>

29. Full transcript of President Biden’s speech in Warsaw on Russia’s invasion of Ukraine. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-transcript-president-bidens-speech-warsaw-russias-invasion/story?id=83690301>

Information about the author:

Cherniavska Olena Kostiantynivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology, Translation,
and Professional Language Training,
University of Customs and Finance
2/4, Volodymyr Vernadskyi Street, Dnipro, Ukraine;
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Dnipro University of Technology
19, Dmytro Yavornytskyi Avenue, Dnipro, Ukraine